

eadem lege, ac Clerici superiores, ad habitum deferendum tenentur, et quidem sub poena suspensionis a beneficiis et omni ecclesiastica dignitate, ut constat ex Bulla Sixti V.: *Cum sacrosanctae*, die 9. Ian, 1588. (10).

998. — **QUAER.** 3° *An peccent graviter Clerici non deferentes tonsuram seu coronam?*

Resp. 1° Clerici, qui non sunt in sacris constituti, nunquam graviter peccant, nisi sint beneficiati, — *Ita communissime.*

Resp. 2° Etiam Clerici in sacris initiati saltem non peccant graviter, nisi omittant deferre tonsuram per tempus notabile (11), quale non est tempus unius vel alterius mensis. — An vero sit grave tonsuram non deferre per annum integrum, non liquet. *Communius* affirmant Theologi; sed non clare probatur. — Vide S. Lig. lib. 6. *de Ordine*, n. 820.

§. IV. *De recitatione Horarum canonicarum seu divini Officii.*

999. — Horae canonicae dicuntur collectio orationum et lectionum a personis ad id deputatis, certis horis, singulis diebus recitandarum. Hinc Horae etiam dicuntur 1° *Officium divinum*, quod in honorem Dei recitatur; 2° *Officium ecclesiasticum*, quod nomine Ecclesiae persolvitur; 3° *Officium canonicum*, quod iuxta Canonum regulas recitandum est; 4° *Breviarium*, quod Officium illud est compendium veteris et novi Testamenti, necnon sententiarum Patrum et vitae Sanctorum.

Origo divini Officii quoad substantiam ab ipsis Apostolorum temporibus videtur repetenda, ut colligitur ex variis locis *Act. Apost.*, ex testimoniis Patrum et ex variis documentis.

Decursu temporum varia fuit forma et quantitas Breviarii. *Conc. Trid.* sess. 25. *ad calcem*, novam reformationem Breviarii romani fieri mandavit. S. Pius V. illud correxit, additionibus nonnullis auxit, atque Bulla, *Quod a Nobis*, die 7 Iulii 1568, omnia alia Breviaria, quae ab institutione seu legitima consuetudine non superabant 200 annos, prohibuit. Nihilominus in Gallia infeliciter invaluit consuetudo, ut Episcopi plerique sua propria Breviaria haberent, et immutarent (12). Diu tacuit Ecclesia propter temporum calamitates, adeo ut hanc consuetudinem tolerare crederetur. Sed

(10) Haec suspensio vi Constitutionis S. Pii IX. abrogata videtur.

(11) Quod A. (sup. n. 926.) advertit, posse ex gravi causa habitum clericalem licite dimitti, id ipsum de tonsura tenendum est, eoque facilius, quia non sicut vestes imminente periculo deponi cito et mutari queunt, ita tonsura potest cito, ubi opus sit, deponi.

(12) Haec consuetudo haud minima ex parte debetur veterum iansenianorum artificibus, qui ecclesiasticae hierarchiae ordinem ad Ecclesiae subversionem turbare aggressi, plenitudinem potestatis, qua Romanus Pontifex in Ecclesiam universam pollet, singulis pro sua Dioecesi Episcopis tribuebant.

postremis hisce temporibus pro variis rerum adiunctis benigne mentem suam aperuit, atque exinde fere omnes Episcopos gestientes ad unitatem liturgicam redire pia Mater laetabunda cernit.

Totum Officium divinum in septem Horas dividitur, scilicet Matutinum cum Laudibus, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas et Completorium.

Agendum 1° de obligatione Breviarii; 2° de tempore ad Horarum recitationem statuto; 3° de modo eas recitandi; 4° de causis a recitatione excusantibus.

PUNCTUM I. — *De obligatione recitandi.*

1000. **Principia.** — I. Obligantur ad Horas canonicas quotidie recitandas 1° *Clerici* omnes in sacris constituti, etiam suspensi et excommunicati. Constat ex variis locis Iuris can.; ex *Conc. Later.* ann. 1215; ex Bulla S. Pii V, *Quod a Nobis*. — 2° *Beneficiati* omnes, qui habent ius in re et plenum dominium beneficii. Eruitur ex *Conc. Later.* sub Leone X, necnon ex Bulla Pii V. *Ex proximo*. — 3° *Religiosi* omnes utriusque sexus in Ordine ab Ecclesia approbato professi, et ad chorum destinati. Liquet ex consuetudine, necnon ex Decreto Gregorii X, etc. — S. Lig. n. 140. et seq.

II. Hi omnes peccant graviter, si totum Officium vel eius partem notabilem absque legitima causa omittant. Ratio patet; legem enim Ecclesiae in re gravi violant. — S. Lig. n. 146. *et alii communissime.*

III. Obligatio recitandi Horas est affixa diei ita ut nullatenus alia die ipsi satisfieri possit; ideo obligatio ex mente Ecclesiae cum die sibi assignata cessat, atque adeo *onus* diei nuncupari solet.

1001. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *Quaenam sit materia gravis in omissione Officii?*

Resp. Communissime conveniunt Theologi, omissionem unius parvae Horae, vel Completorii, vel partis Nocturnorum saltem unius parvae Horae quantitati aequivalentis, esse materiam peccati mortalis (13), omissionem vero minoris partis peccatum veniale non excedere. — S. Lig. n. 147. etc.

Nonnulli scripserunt, esse peccatum mortale etiam omittere tertiam partem Horae parvae, quia talis pars respectu illius Horae iam est materia notabilis; sed *probabilius* hoc est negandum. Ratio est, quia licet illa pars sit notabilis respectu Horae parvae, est tamen levis *in se* et respectu totius Officii. Unde circa parvitatem materiae quantitas totius Officii

(13) Utuntur quidam isto argumento, quod omittens vel unam e parvis horis ex apostolica definitione ad restitutionem fructuum teneatur. Sed hocce argumentum

non videtur satis firmum. Nam teneri ad restitutionem quis potest leviter et levem ob noxam.

respicenda est, non autem Horae cuiuslibet. Igitur si quis non omnino totam omittat Horam aliquam, excusari potest a gravi peccato, quia *probabilius* leve est omittere minus quam Horam integram. — S. Lig. n. 147. — Elbel, n. 367. — Lacroix, n. 1200. etc.

1002. — QUAER. 2° *An sit grave omittere Vesperas in Sabbato sancto?*

Resp. Neg., saltem *probabilius*, quia materia est levissima tum *in se*, tum respectu totius Officii. — S. Lig. *ibid.*, et *alii communiter*.

Aliqui tamen hanc materiam gravem reputarunt, non quidem *in se* materialiter, nec respectu totius Officii, sed ratione significationis specialis quam singulae Horae videntur habere (14).

QUAER. 3° *An unum vel multiplex peccatum grave committat, qui omittit integrum Officium?*

Resp. Unum solum peccatum grave committere videtur. — *Ita communiter Theologi* cum S. Lig. n. 148. post S. Antoninum, 3^a part. tit. 13. c. 4. ubi dicit: *Qui omittit omnes Horas unius diei, non propterea committit septem peccata mortalia, sed unum, et tanto gravius, quanto plus de Officio omittit; quia totum Officium diei cadit sub uno praecepto.* — S. Lig. *ibid.*

1003. — QUAER. 4° *An si quis dubitet utrum omiserit aliquid in Officio, teneatur id recitare?*

Resp. Neg., si dubium sit positivum, id est, si *probabiliter* iudicet se satisfecisse. — Ita S. Lig. n. 150. (15), qui dicit esse sententiam communissimam cum Sanchez, Lacroix, Azor, Navarr., Tambur., etc.

Hinc (aiunt) bene excusaris a repetendo Officio, si non memineris te dixisse aliquid, et habeas iustam coniecturam credendi quod dixeris: puta, si recorderis te incepisse Psalmum, vel Lectionem aliquam, aut Horam, et postea distractus ad finem Psalmi, Lectionis, Horae deveneris, quin recorderis, an totum recitaveris; praesumptio enim tibi favet, quia soles integre recitare ea, quorum recitationem incepisti. Item si deveneris

(14) Opinio est anomala, cuius nullus usus.

(15) Habes hoc loco S. Alphonsum probantem et *communissimam* eam doctrinam appellentem, quae statuit sufficere probabilem legis satisfactionem; cuius tamen oppositam quidam adscribere S. Doctores voluerunt. Vid. n. 80. cum not. Uti que ex quaest. a S. Alphonso reformatis ista possunt afferri: *Si quis probabiliter iudicet, se implevisse... horas canoni-*

cas... an teneatur satisfacere, si adhuc probabile sit, vel dubium non implevisse. Negant plures Auctores; sed oppositum est tenendum. Verum S. Doctor, ut supra diximus, fassus est, sententiam, quae in hoc casu negat obligationem recitandi, esse *communissimam*. Salva itaque reverentia S. Doctores debita, negari nemini debet facultas, ut secundum canones theologicos *communissimam* sententiam praeferat, et tuta conscientia sequatur.

ad aliquam Horam, v. gr., *Sextam*, et dubites utrum praecedentem recitaveris, eandem tenere potes decisionem, quia non soles recitare Horam posteriorem, nisi priorem praemiseras, et ideo prudenter credere potes, te nihil omisisse. — S. Lig. n. 150. — Lacroix, etc.

1004. — QUAER. 5° *An Religiosi, qui iusta de causa choro non interveniunt, teneantur sub gravi Officium privatim recitare?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia principalis obligatio pro Religioso non cadit in chorum, sed in recitationem Officii ratione Religionis, quae onus illud ex suo instituto suscipit. Haec obligatio constat ex universali sensu et consuetudine Religiosorum, qui cum choro interesse non possunt, se credunt sub gravi obligatos ad Officium privatim recitandum. Consuetudo autem universalis, quae cum magno incommodo a Religiosis et Monialibus constanter observata fuit, argumentum sufficiens praebet de gravi obligatione suscepta. Unde non est probabilis opinio aliquorum, qui dicunt obligationem Officii non urgere Religiosum extra chorum. — S. Lig. n. 142. et *alii communiter*.

1005. — QUAER. 6° *An peccet graviter Religiosus, qui Officium recitat privatim, dum facile choro interesse possit?*

Resp. Neg. Obligatio enim chori, licet sit gravis pro Communitate, levis tamen habetur pro singulis privatis, modo prorsus chorus non tollatur. Ad chorum autem sufficiunt quatuor expediti, seu validi ad chorum sustinendum. Si vero Religiosi sint pauciores, nullatenus obligantur ad Officium in choro recitandum; a recitatione tamen privata non eximuntur, ut modo dictum est. — S. Lig. n. 143. et *alii communiter* (*).

QUAER. 7° *An obligati ad Officium teneantur supplere ea, quae omittunt in choro ob functiones chori: v. gr., pulsando campanas, vel organa, aut Psalmos perquirendo, et alia similia?*

Resp. Neg. Ratio est, quia omissio in choro, modo nimia non sit, per socios suppletur. Sic satisfacit, qui aliis recitantibus tussit etc., et probabiliter etiam, si integer Psalmus interea dicatur. *A fortiori* repetere non tenetur, qui nonnulla partis adversae non audivit (16). — S. Lig. n. 143. et *alii communiter*.

1006. — QUAER. 8° *Quonam Breviario utendum sit?*

Resp. Ex iure communi solo Breviario a S. Pio V. reformato utendum est; constat ex Bulla eiusdem S. Pii V. *Quod a Nobis*, data die 7 Iulii 1568. In hac Bulla Pontifex tollit et abolet omnia alia Breviaria, quae ex in-

(*) Si quaeras, quodnam officium recitare debeat Episcopus regularis, respondet S. R. C. « Episcopus regularis debet reci-

tare officium suae Dioecesis, non vero sui Ordinis ». 11. Jun. 1605.

(16) Valere haec debent etiam in privata plurium simul recitatione.

stitutione vel consuetudine legitima non superant ducentos annos. Permittit tamen, ut etiam ducentis annis antiquiora possint in Breviarium Romanum immutari, si Episcopus et universum Capitulum consentiant. Praecipit vero, observari hoc Breviarium toto orbe (17) cum sola exceptione modo relata. Imo in alia Constitutione, quae incipit *Ex proximo*, declarat, omnes ad Horas obligatos non satisfacturos muneri suo, si alio Breviario utantur, atque adeo beneficiatos non facere fructus suos.

1007. — *QUAER.* 9° *Quid sentiendum de iis, qui recitant aliud Breviarium ex consuetudine loci servatum?*

Resp. 1° Nulla difficultas pro locis, ubi Breviarium iam a ducentis annis ante S. Pii V. Bullam praevaluerat, si tamen adhuc Breviaria existant, quae immutata permanserint. Ex Decreto supra citato constat.

Resp. 2° Quoad Breviaria a S. Pontifice reprobata, sive ante Bullam extiterint, sive postea inducta fuerint, materialiter iuri adversantur, ut evidenter constat ex praefata Constitutione, nisi approbatione sive expressa sive saltem implicita S. Pontificis confirmata fuerint. Confirmatur hoc ex responsione sequenti S. Congr. Rit. ad Canonicum Cenomanensem directa.

DECRETUM

S. CONGR. RIT. CIRCA HODIERNAM CENOMANENSIS ECCLESIAE
LITURGIAM, 10 IAN. 1852.

1° *Utrum licita fuerit annis 1748 et 1749 innovatio Breviarii Missalisque Cenomanensium a ritu romano prorsus alienorum, amotis prius veteribus ad formam romanam correctis Breviario et Missali, sola Episcopi et Capituli Ecclesiae Cenomanensis auctoritate, et inconsulta Sede Apostolica, facta aut probata?*

2° *Quatenus negative, utrum saltem huiusmodi Liturgia, vi praescriptionis, seu consuetudinis saecularis, facta sit legitima, ita ut hodie quilibet Sacerdos Cenomanensis possit eam tuta conscientia servare?*

3° *Quatenus iterum negative, an quilibet Sacerdos Cenomanensis etiam Canonicus et Parochus, statim teneatur in conscientia tum et Horas canonicas persolvere Missamque celebrare iuxta ritum romanum, quando scilicet privatim recitat et celebrat?*

Ad 1um Negative.

Ad 2um Negative.

Ad 3um Consulat coniunctim utramque Constitutionem S. Pii V. vi-

(17) *Totum orbem* hic intellige Ecclesiam ritu latino utentem. Lex tamen de non inducendis mutationibus ad quoscumque ritus iam approbatos pertinet.

delicet illam quae incipit. Quod a nobis, 7 idus Iulii 1568, et *aliam quae incipit:* Ex proximo, 12 calendas Octobris 1571 (18).

Insuper ex Decreto S. Congr. Rit. 15 Mart. 1608. (apud D. Bouix *de iure liturgico*) Ecclesiae, quae olim uti poterant beneficio exceptionis a S. Pio V factae, ut breviarium proprium retinerent, ad veterem liturgiam redire amplius non possunt, si semel hanc in gratiam breviarii romani abiecerint. Idem illud exceptionis privilegium Ecclesiae amiserunt, si in suam liturgiam quaecumque demum additamenta aut mutationes induxerint, uti constat ex pluribus declarationibus S. Congr. Rit. et nuperime ex Responso S. Sedis ad Archiep. Bisuntinum die 28 Aug. 1856.

1008. — Licet autem omnes Galliae Episcopi ad ritum romanum redire exoptent, ut S. Sedi morem gerant, omnes tamen difficultates statim de medio tollere nequeunt; unde *Card. Gousset* (n. 698.) concludit, posse privatos Sacerdotes Breviarium dioeceseos interim recitare.

1009. — *QUAER.* 10° *An Sacerdos licentia Episcopi indigeat ad Breviarium Romanum recitandum in locis, ubi aliud toleratur?*

Resp. Neg. Constat ex responsione S. Congr. Rit., cui quaestio ista recenter proposita fuit. Eminentissimi enim Cardinales, perpenso quaesito, unanimi consensu *negative* responderunt.

1010. — *QUAER.* 11° *An Clerici, ad Breviarium obligati, Proprio dioeceseos uti teneantur?*

Resp. Affirm., dummodo *Proprium* illud a S. Congr. Rit. recognitum et approbatum fuerit. Ratio est, quia etsi concessio haec Officiorum priorum habeat rationem privilegii, omnes tamen privati privilegio toti communitati concessio uti tenentur. — Excipitur, si privati, virtute indulti apostolici, possint *Proprio* dioeceseos non uti. (*)

QUAER. 12° *Daturne adhuc obligatio recitandi Psalmos GRADUALES, Officium parvum B. M. V. et Officium defunctorum?*

Resp. 1° *Neg.* quoad Clericos, qui Officium privatim recitant.

Resp. 2° *Neg.* etiam pro recitantibus Officium in choro, nisi ubi adest consuetudo Officia praedicta recitandi a tempore S. Pii V. — Sic S. Congr. Rit. pluries declaravit.

(18) *Constitutio Quod a nobis* (§. 7.) statuit, eum, qui aliud a praescripto breviarium recitat, ita non satisfacere, ac si nullo modo recitaret. *Constitutio autem Ex proximo* declarat, eundem ad restitutionem teneri, et non facere fructus suos.

(*) S. R. C. 12. Nov. 1831. statuit: Beneficiatos teneri semper ad officium propriae ecclesiae; simplices vero sacer-

dotes conformari posse officio loci, ubi morantur et 30. Sept. 1805. clerum adscriptum alicui ecclesiae parochiali, non obligatum tamen choro, nec gaudentem beneficio, vel clerum sub parochia tantum degentem et alteri ecclesiae non addictum, posse, sed non teneri recitare officium parochiae et satis esse si se conforment Calendario Dioecetano.

1011. — **QUAER.** 13° *An obligati ad Officium, sub gravi recitare debeant Officium defunctorum in die Commemorationis omnium defunctorum, necnon Litanias in festo S. Marci, et triduo Rogationum?*

Resp. ad 1um *Affirm.*, iuxta omnes. Hoc autem Officium constat tantum Vesperis, Matutino et Laudibus. — S. Lig. n. 161.

Resp. ad 2um *Affirm.*, iuxta communem sententiam. Ratio est, quia in Rubrica post fer. 2. Dom. V. post Pascha sic dicitur: *Qui non intersunt processioni Litaniarum, dicant illas privatim post Matutinum cum suis precibus et orationibus.* — Verbum autem *dicant* grave praeceptum importat, quando materia est gravis, qualis sane est materia Litaniarum. Insuper ubique viget consuetudo Litanias his diebus recitandi. Consuetudo autem est optima legum interpret. Gravem tamen obligationem negant aliqui dicentes non constare de praecepto, praesertim gravi. — S. Lig. n. 161. dicit: *Multo magis mihi arridet prima sententia, non audeo tamen dicere secundam improbabilem.*

PUNCTUM II.

De tempore et loco et corporis situ debitis ad Horas recitandas.

I. Quoad tempus.

1012. — 1° Tempus ad integram Officii recitationem adimplendam praefinitum incipit a media nocte, et ad mediam noctem sequentem terminatur, ita ut semper a peccato gravi sit eximendus quisquis intra hoc tempus integrum recitat Officium, quacumque hora tali muneri satisficiat. Ratio est, quia totum Officium in die naturali recitando quoad substantiam satisficit. Imo Matutinum et Laudes ex privilegio ab Ecclesia concessio pridie sub vespere recitari possunt.

2° Matutinum et Laudes a Sacerdotibus ante Missae celebrationem recitari debent. Constat ex Rubrica Missalis, tit. 1. *de Praeparat. sac.* ubi legitur: *Sacerdos celebraturus Missam, saltem Matutino cum Laudibus absoluto*, etc. Item *ex Constitutione Innocenti IV*, ann. 1254 (19).

3° Omnes Horae parvae tempore matutino recitari possunt; et duae quidem priores ante meridiem recitandae sunt; duae vero posteriores toto tempore tum matutino, tum vespertino dici possunt. Vesperae et Completorium a meridie usque ad mediam noctem recitantur. In Quadragesima tamen a prima Dominica Vesperae ante prandium recitari possunt ob antiquam disciplinam, iuxta quam ieiunium ante Vesperarum recitationem non frangebatur. Die tamen Dominica Vesperae anticipari non possunt, quia ieiunium ea die non servatur.

(19) De hoc argumento vide quae inferius dicentur q. 2. et 3.

Olim sic Horae recitabantur: Matutinum post mediam noctem, Laudes ad auroram, Prima post solis ortum, Tertia ad horam nonam matutinam, Sexta ad meridiem, Nona ad horam tertiam pomeridianam, Vesperae ad solis occasum, Completorium ad noctis crepusculum. Hinc Clericus ordinatus subdiaconus tenetur tantum ad recitandas Horas temporis ordinationis correspondentes. Igitur si ordinatio fiat ante horam nonam matutinam, tenebitur ad Tertiam recitandam, non vero ad Horas antecedentes.

1013. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *An horae parvae etiam ante auroram absque ulla causa recitari possint?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia ex quo sublata est antiqua consuetudo Horas illas tempore determinato recitandi, nulla alia lex vel nova consuetudo obligationem imposuit eas solum tempore auroram subsequente persolvendi. Imo graves Theologi expresse asserunt, has Horas toto tempore matutino, seu a media nocte ad meridiem, recitari posse. Sic expresse S. Lig. *Hom. apost.* tom. 3. Append. 3. n. 74. — Saettler, *de Horis*, art. 2. **Quaer.** 3°, etc.

QUAER. 2° *An obligatio recitandi Matutinum et Laudes ante Missam urgeat sub gravi?*

Resp. Neg., saltem *probabilius*. Ratio est, quia nulla est connexio inter Officium et Missam, et proinde recitatio Matutini non videtur dispositio ad celebrandum, cum Sacerdos etiam aliter orando possit sese pie ad Sacrum disponere: nec apparet gravis obligatio ex Rubrica supra relata, neque sub gravi generatim apprehenditur. — *Ita communiter* cum S. Lig. *de Euch.* n. 347. (20), et Bened. XIV. in opere *de Sacrificio Missae*, lib. 3. c. 13. contra Antoine et alios paucos, qui seclusa causa excusante, grave esse contendunt.

1014. — **QUAER.** 3° *Quaenam causa ab illa obligatione excusare possit?*

Resp. Excusabit quaelibet causa rationabilis (21), v. gr. si quis postulans a Sacerdote, ut Missam pro se celebret, exoptet ut statim celebretur; item si expectet populus, aut aliqua persona gravis; si Superior praecipiat; si tempus celebrandi advenerit, nec possit differri celebratio sine aliquo incommodo; si maior studii commoditas, vel maior utilitas ex

(20) S. Alphonsus (lib. 6. n. 347.) ad controversiam, *Quale peccatum sit celebrare missam ante recitationem matutini*, respondet: *Adsunt tres sententiae. Prima dicit esse mortale... Secunda autem sententia nullam in hoc culpam agnoscit... Tertia vero sen-*

tentia communior et probabilior... docet contra primam, id nequaquam esse mortale... contra secundam autem, non excusari a culpa veniali.

(21) S. Alphonsus (lib. 6. n. 347.) dicit: *Quaelibet mediocris causa rationabilis.*

studiis percipienda hoc expostulet; si quod negotium inexpectatum advenerit; si poenitens aliquis ante fuerit audiendus; et similia. — S. Lig. *ibid.*

1015. — QUÆR. 4° *Quanam hora liceat incipere recitationem Matutini vespere dici praecedentis, iuxta privilegium supra relatam?*

Resp. Ex communi sententia Theologorum licet incipere hora Vesperarum, quae habetur quando sol medium cursum inter meridiem et occasum tenet (22); tunc enim iuxta omnes incipit dies ecclesiasticus, cum priores Vesperae decantari solent. Hoc universali consuetudine confirmatur. Hinc in variis locis confici solent tabellae horam hanc diversis anni temporibus determinantes. — S. Lig. n. 174.

QUÆR. 5° *An debeat iterari recitatio Matutini, si ante tempus praedictum habita fuerit?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia Breviarium est onus diei; ergo ipsa die assignata recitari debet: porro si fiat praedicta anticipatio, iam extra diem recitatur Officium, haud secus ac si recitarentur Horae parvae diei sequentis ante mediam noctem. — *Ita communiter*, cum S. Lig. n. 173. — Oppositam tamen tenent sententiam Sanchez, Diana, Salmant., Trullench, Quintanadvenas, Leander, etc., et hanc putat probabilem Tamburinus. Haec autem opinio probabilitate sua non videtur carere (23). Si quis igitur Matutinum recitaverit post horam quidem

(22) Haec resolutio affirmative accipienda est, non autem exclusive, ut patet ex resolutione sequenti; asseritur nempe, ex communi Theologorum sententia matutini recitationem illa hora licere, non definitur autem, non licere anticipationem.

(23) De hac quaestione ita Salmanticensis (Tract. 16. cap. 3. n. 15.) habent: *Probabilissimum ducimus, posse matutinum cum laudibus immediate hora secunda diei (scil. post meridiem), qua solent vespere, recitari.* Pro qua sententia mox allegant Sanchez, Molfesium, Quintanadvenas, Leandrum, Antonium a Spiritu Sancto, Martinum Ledesma, Trullenchium, Martinum a S. Ioseph, Caramuelem, et Diana. Subdunt autem: *Ex his plures nec veniale peccatum esse dicunt, hanc anticipationem etiam sine causa factam; alii vero esse veniale asserunt, sed quamlibet causam excusare ab eo.* S. Alphonsus (lib. 4.

n. 174.) his addit Tamburinum qui (*In Dec. Tr. 2. cap. 5. §. 5. n. 2.*) hanc sententiam aequae ac alias vocat *probabilem*. Diana vero (tom. 3. Tr. 6. resol. 62.) adiungit Fabrum, et (*Resol. 64, n. 2.*) *Escobarium a Corro, Garciam, et Machadum*; ac advertit praeterea, Sanchezium (*Consil. lib. 7. cap. 2. dub. 37.*) opinionem suam ex doctrina S. Thomae, Viguierii, Turrecrematae, ac Navarri confirmasse.

Obiicies: perperam a Sanchezio allegari S. Thomam, Navarrum et Viguierium; quandoquidem S. Thomas (*Quodlib. 5. art. 28.*) mere affirmet, *licite posse de sero dici matutinas*. Male autem (dices) vocem illam *de sero* explicat Sanchez, quasi iam designaret horam secundam post meridiem. Navarrus porro et Viguierius eodem modo loquuntur, ac Angelicus. — *Resp.* Sanchez non innititur voci *de sero*, sed aliis S. Doctoris

secundam a meridie, sed ante tempus Rubrica praefixum, ut aliquando ex errore fieri solet, ab iterando Breviario excusari posset.

1016. — QUÆR. 6° *An Matutinum Officii defunctorum et Litaniae*

Led., Dian., Molf., Leand. etc. Quid mirum itaque, quod probabilis videri Gury potuerit opinio, quae S. Alphonso videri potuit *probabilissima*? Dices, S. Doctori deinde magis contrariam arrisisse sententiam. At, ommissa nunc quaestione, semper ne probabiliore prioribus sint posteriores S. Doctoris opiniones, scitari liceat: putas ne S. Doctorem gratis priorem sententiam *probabilissimam* appellasse? Gravem aliquam igitur, solidamque rationem stare pro ea sententia S. Doctor facti ipso fassus est.

Caeterum ut sua allegationibus vis tribuatur, triplex in hac quaestione Auctorum classis distinguenda videtur. Sunt enim 1° qui mere opinionem propriam proponunt, nulla aliarum opinionum mentione iniecta, affirmantes v. gr. *matutinum recitari quarta hora posse*. Porro hi adduci utique efficaciter possent contra eos, qui id ipsum negarent, non ita vero contra opiniones, de quibus nullam sententiam ferunt; quemadmodum qui mere affirmat, in coenula posse ieiunantes vesci herbis, male allegaretur contra concedentes aliquem pisciculum, aut etiam maioris piscis, thynni v. gr., particulam, cum quaestione de piscibus ille minime tangat. Exinde cum scribat v. gr. Filiuccius (tr. 23. c. 8. n. 274.): *Dimidia hora ante solis occasum licet anticipare (matutinum) ex communi sententia*, num iure allegaretur, quasi refellens v. gr. S. Alphonsi, aliorumve regulam, qui ante illam horam recitari posse statuunt? Quinimo ipse Filiuccius (n. 276.) subdit: *Si alibi esset alia consuetudo, consuetum erit illam servare*. Porro (dempto Concina) eiusmodi sunt plerique omnes Auctores, quos S. Alphonsus controversae opinioni opponit.

Sunt 2° alii, qui plures opiniones referunt, et in his etiam controversam, verbis; ita enim scribit (*Cons. lib. 7. c. 2. dub. 37. n. 4.*): *Haec conclusio colligitur ex doctrina citata D. Thomae, Viguierii, Turrecrematae, qui dicunt, quod si post vespere et completorium dicat quis matutinum diei sequentis, iam hoc pertinet ad diem sequentem.* Et reipsa S. Thomas (l. c. ad 1.) haec habet: *Quantum ad ecclesiasticum officium, et solemnitatum celebritates incipit dies a vespere; unde si aliquis post dictas vespere et completorium dicat matutinas, iam hoc pertinet ad diem sequentem.* Id ipsum autem legere licet apud Viguierium, et Navarrum, et Turrecrematam in locis a Sanchezio citatis.

Neve putes, inter praemissae sententiae patronos, paucos esse, qui gravibus accenseantur. Nam ecce in Praefatione, quam S. Alphonsus praemisit Editioni an. 1748., haec leguntur: *Alia explicanda, alia addenda censui ex diversis probatorum DD. auctoritatibus, nimirum Sanchez, Viva, Croix, Roncaglia, et aliorum; Praesertim Salmanticensium, qui communi aestimatione moralem hanc scientiam diffuse, et egregie tractant; quosque ipse inter caeteros frequentius familiares habui: ita ut fere omnia, quae iisdem tot libris latiore calamo in examen revocant, breviter concinnata hic invenias.* Ergo saltem isti quinque, quos S. Alphonsus probatos Doctores appellat, non inaniter pro ea sententia afferuntur.

Quin et pro eadem sententia allegari potest et S. Alphonsus; quippe qui in eadem illa Editione (lib. IV. cap. 2. art. IV. dub. 2. nota. 5.) scripsit: *Probabilissimum est, posse recitari matutinum hora secunda post meridiem, ut tenent Sanchez, Viva, cum Fill., Bon., Trull., et Tambur., Salmantic. cum*

Led., Dian., Molf., Leand. etc. Quid mirum itaque, quod probabilis videri Gury potuerit opinio, quae S. Alphonso videri potuit *probabilissima*? Dices, S. Doctori deinde magis contrariam arrisisse sententiam. At, ommissa nunc quaestione, semper ne probabiliore prioribus sint posteriores S. Doctoris opiniones, scitari liceat: putas ne S. Doctorem gratis priorem sententiam *probabilissimam* appellasse? Gravem aliquam igitur, solidamque rationem stare pro ea sententia S. Doctor facti ipso fassus est.

Caeterum ut sua allegationibus vis tribuatur, triplex in hac quaestione Auctorum classis distinguenda videtur. Sunt enim 1° qui mere opinionem propriam proponunt, nulla aliarum opinionum mentione iniecta, affirmantes v. gr. *matutinum recitari quarta hora posse*. Porro hi adduci utique efficaciter possent contra eos, qui id ipsum negarent, non ita vero contra opiniones, de quibus nullam sententiam ferunt; quemadmodum qui mere affirmat, in coenula posse ieiunantes vesci herbis, male allegaretur contra concedentes aliquem pisciculum, aut etiam maioris piscis, thynni v. gr., particulam, cum quaestione de piscibus ille minime tangat. Exinde cum scribat v. gr. Filiuccius (tr. 23. c. 8. n. 274.): *Dimidia hora ante solis occasum licet anticipare (matutinum) ex communi sententia*, num iure allegaretur, quasi refellens v. gr. S. Alphonsi, aliorumve regulam, qui ante illam horam recitari posse statuunt? Quinimo ipse Filiuccius (n. 276.) subdit: *Si alibi esset alia consuetudo, consuetum erit illam servare*. Porro (dempto Concina) eiusmodi sunt plerique omnes Auctores, quos S. Alphonsus controversae opinioni opponit.

Sunt 2° alii, qui plures opiniones referunt, et in his etiam controversam,